

УДК:378.147

DOI: 10.24144/2524-0609.2023.52.124-128

Несен Олена Олександрівна

кандидат наук з фізичного виховання і спорту
доцент кафедри теорії, методики і практики фізичного виховання
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
м.Харків, Україна
helen.nesen@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-7473-6673>

Козлов Андрій Валерійович

старший викладач кафедри теорії, методики і практики фізичного виховання
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
м.Харків, Україна
kozlovandrij71@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0001-5594-2132>

Спузяк Вікторія Борисівна

старший викладач кафедри теорії, методики і практики фізичного виховання
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
м.Харків, Україна
victoriaspu@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-6705-7197>

ПІДВИЩЕННЯ ЗАЦІКАВЛЕНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНИХ ЗАВДАНЬ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Недостатній рівень обізнаності вчителів початкових класів у фізкультурній галузі вимагає перегляду та корекції змісту навчальних та робочих програм підготовки здобувачів освіти відповідної спеціальності та застосування нових методичних прийомів при їх впровадженні в практику. Мета дослідження: розглянути можливості підвищення зацікавленості майбутніх вчителів початкової школи до виконання самостійних завдань дисципліни «Фізична культура з методикою викладання» через компетентнісний підхід до формування таких завдань та зміну їх характеру з описового та констатувального на творчий та пошуковий. Застосовані методи дослідження: аналіз наукової та методичної літератури для встановлення актуальності теми; опитування здобувачів освіти для з'ясування суб'єктивної думки студентів стосовно складності та їх зацікавленості при виконанні запропонованих самостійних завдань; педагогічний експеримент з метою дослідити можливості змінити самостійні завдання з описового та констатувального характеру на творчий та пошуковий; методи математичної статистики для обробки отриманих даних. Зміна самостійних робіт студентів на творчий та пошуковий характер із реалізацією готової продукції у практичній діяльності майбутніх вчителів початкових класів підвищила зацікавленість здобувачів у виконанні таких завдань не зважаючи на те, що на їх думку вони стали складнішими.

Ключові слова: фізичне виховання, вчитель, початкова школа, здобувачі освіти, компетентності.

Вступ. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди реалізує завдання підготовки майбутніх вчителів початкового навчання до формування вмінь з організації фізичного виховання в режимі шкільного дня через включення цих питань до навчальної програми дисципліни – «Фізична культура з методикою навчання». Завданнями цієї дисципліни є набуття здобувачами освіти теоретичних знань і формування загальних та фахових компетентностей, щодо здатності підтримувати необхідний рівень фізичної активності для ведення активної соціальної діяльності та здорового способу життя, а також організації та проведення різних форм занять з фізичного виховання зі здобувачами початкової освіти.

Вимушений перехід на дистанційну форму навчання знизив активність здобувачів освіти в такому розділі програми як виконання самостійних завдань. Причин багато, серед яких і відсутність постійного та стабільного візуального контакту студентів та викладачів, нагадувань та повноцінних консультацій з боку викладачів університету, психологічні негативні наслідки життя під час пандемії та участі у навчальному процесі, тощо. Тому питання підвищення зацікавленості здобувачів вищої освіти у виконанні самостійних завдань за програмою підготовки май-

бутніх вчителів початкової школи до організації фізичного виховання в режимі шкільного дня набрало актуальності [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальними на сьогодні залишаються процеси гуманітаризація освіти, тобто її переорієнтація з традиційного предметно-змістового напрямку навчання основам наук на вивчення цілісної картини світу, узагальнене осмислення процесів навколишнього середовища та світу культури, світу людини, тобто, формування світогляду на засадах взаємозалежності природи, людини і суспільства [2].

Готовність до здійснення педагогічної діяльності складається з ряду окремих педагогічних вмінь. Професійно-педагогічна підготовка студентів спеціальності 013 – початкова освіта повинна забезпечити високий рівень їх підготовленості саме до практичної діяльності, до педагогічної роботи, в основі якої покладені не тільки теоретичні знання, а й практичні вміння здійснювати предметні професійно-педагогічні дії [3; 4].

Замрозевич-Шадріна С.Р. в своїй роботі за результатами власних спостережень вказує, що уроки фізичної культури в початкових класах часто проводяться на недостатньому рівні. Авторка вказує що вчителя початкової школи не мають методичних

знань з методики навчання окремим фізичним рухам, не знають програмових вимог з дисципліни «фізична культура». Відмічається низька моторна щільність занять та відсутність урахування специфіки структурних елементів уроку.

Одним із шляхів підвищення кваліфікації вчителів початкових класів авторка вбачає поліпшення якості навчання студентів на відповідних факультетах закладів вищої освіти [3].

Мудрик С., за результатами свого опитування вчителів початкових класів стосовно питань фізкультурної галузі встановив їх низьку обізнаність в цьому питанні, та узагальнивши думку 409 освітян Волинської області сформував рекомендації до щодо покращення роботи вчителів початкових класів на уроках фізичної культури:

- збільшити тривалість курсу «Фізична культура з методикою навчання» для здобувачів вищої освіти спеціальності 013 – початкове навчання.

- впровадити окремий курс «Рухливі ігри».

- впровадити лабораторні та практичні заняття, на яких студенти могли би моделювати проведення уроків фізичної культури молодших школярів, спортивні години, рухливі перерви, спортивно-масові заходи, позаурочні фізкультурно-спортивні заходи, тощо [5].

Дрозд І.В. вказує, що підготовка вчителів початкових класів до оздоровчо-спортивної роботи з молодшими школярами повинна розглядатися, як цілісний процес творчого підходу до виконання професійних функцій вчителя [6].

За зміну характеру завдань під час навчання на дослідницький та творчий напрям виступають і спеціалісти інших галузей знань. Так, Олійник А.П., Коваль Н.М. пропонують на заняттях з курсу «Основи природознавства з методикою навчання природознавчої освітньої галузі» моделювати студентам спеціальності 013 – початкова освіта дослідницькі завдання різних напрямків, створювати алгоритми їх виконання, апробувати такі завдання в практичній діяльності [7]. Кулешова В.В. зазначає, що система завдань, яка сприяє формуванню пошуково-дослідницьких умінь інженерів-педагогів є необхідним засобом їх професійної підготовки [8]. Червонецький В.В. в своїй роботі вказує, що педагоги країн євроатлантичного регіону розглядають діяльнісний компонент змісту екологічної освіти як важливий фактор стимулювання творчої активності учнів [9].

Аналіз наукової літератури дає підстави вважати, що одним зі шляхів ефективного вирішення завдань підготовки майбутнього фахівця початкової освіти є реалізація компетентнісного підходу через творчий та діяльнісний характер навчальних завдань. Зважаючи на зауваження одних авторів [3; 5] стосовно необхідності покращення процесу підготовки майбутніх вчителів початкових класів до проведення різних форм фізичного виховання та рекомендацій інших авторів [5-9] про доцільність використання у навчальному процесі здобувачів вищої освіти педагогічного профілю творчих, пошукових, дослідницьких завдань, ми змінили описовий та констатувальний характер самостійних завдань для студентів із урахуванням необхідності формування певних компетентностей майбутніх викладачів.

Мета дослідження: розглянути можливості підвищення зацікавленості майбутніх вчителів початкової школи до виконання самостійних завдань дисципліни «Фізична культура з методикою викладання» через компетентнісний підхід до формування таких завдань та зміну їх характеру з описового та констатувального на творчий та пошуковий.

Методи дослідження: аналіз наукової та методичної літератури, опитування здобувачів освіти стосовно складності та зацікавленості при виконанні запропонованих самостійних завдань, педагогічний експеримент, методи математичної статистики.

Виклад основного матеріалу. У дослідженні брали участь 160 здобувачок вищої освіти факультету початкового навчання ХНПУ імені Г.С.Сковороди: 82 здобувачки склали контрольну групу та 78 – експериментальну.

Педагогічний експеримент проводився в період з вересня 2021 по квітень місяць 2023 року. На першому етапі дослідження було проведено опитування здобувачів стосовно складності та зацікавленості у виконанні самостійних завдань. Формувальний експеримент складався з корекції навчальної та робочих програм дисципліни «Фізична культура з методикою навчання» стосовно зміни характеру самостійних завдань з описових та констатувальних на творчі з обов'язковою реалізацією отриманих продуктів (результатів) та їх впровадження у навчальний процес здобувачок освіти І бакалаврського рівня вищої освіти 4 року навчання. Після проведення формувального етапу педагогічного експерименту нами знов було проведено опитування здобувачок стосовно складності самостійних завдань та зацікавленості у їх виконанні.

З метою представлення шляхів підготовки майбутнього фахівця початкової освіти до організації фізичного виховання у режимі шкільного дня під час вивчення навчальної дисципліни «Фізична культура з методикою навчання» здобувачами вищої освіти І бакалаврського рівня, спеціальності 013 «Початкова освіта» були розроблені практичні самостійні завдання творчого спрямування, із врахуванням певних компетентностей освітньої програми (див. Табл.1). Всього в освітній програмі зазначено спеціальності вказано одна інтегральна, 11 загальних компетентностей та 16 спеціальних (фахових) компетентностей майбутнього фахівця.

Порівнюючи відсоток виконання самостійних робіт здобувачами вищої освіти у роки, коли самостійні заняття носили більше описовий та констатувальний характер та після нашого педагогічного експерименту (рис.1) видно, що до експерименту спостерігався значно нижчий показник виконання самостійних робіт і нижчий показник зацікавленістю ними навіть не зважаючи на те, що самостійні роботи впродовж експерименту стали складнішими.

Після педагогічного експерименту збільшилась зацікавленість здобувачок у виконанні самостійних робіт. Якщо на початку нашого дослідження зміст самостійних завдань здобувачки оцінили на 4,5 з 10 можливих балів, то наприкінці дослідження ця оцінка збільшилась на 3,2 бали та складала вже 7,7 балів з 10.

Висновки: Зміна самостійних завдань з описового, констатувального на творчий та практичний характер з напрямом на формування загальних та спеціальних компетентностей здобувачів освіти позитивно сприяє на зацікавленість до їх виконання не зважаючи на те, що такі завдання на сьогодні сприймаються більшістю здобувачів як важкі. Осучаснення змісту самостійних завдань та можливих форм їх виконання значно активізував пізнавальну та дослідницьку діяльність здобувачів. Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку ми розглядаємо у подальшій корекції змісту навчальної програми «Фізична культура з методикою навчання» для здобувачів вищої освіти спеціальності 013 – початкова освіта з метою формування необхідних компетентностей для ефективного проведення різних форм фізичного виховання з молодшими школярами.

Таблиця 1

Компетентності, що мають бути сформовані впродовж навчання та приклади самостійних завдань для їх формування

№	Компетентність	Види завдань для здобувачів
<i>Загальні компетентності (ЗК)</i>		
ЗК 04	Здатність працювати в команді, здатність до співпраці, групової та кооперативної діяльності.	Розробити руханку з елементами привітань для ранкової зустрічі і навчити їй однокурсників.
ЗК 10	Здатність використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя, готовність до здоров'язбережувальної діяльності в освітньому закладі та створення психолого-педагогічних умов для формування здорового способу життя дітей.	Розробити комплекс рухливих ігор на відкритому майданчику під час години здоров'я у групі подовженого дня. Підготувати рекламну акцію: «Види активного відпочинку та де і як їх організувати на території нашої школи»
<i>Спеціальні (фахові) компетентності (СК)</i>		
СК 01	Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність спілкуватися іноземною мовою як усно, так і письмово.	Розробити фізкультхвилинку для уроку англійської мови з іншомовним супроводом. Розробити рухову перерву на основі рухливих ігор у приміщенні з використанням речитативів українською мовою.
СК 02	Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.	Знайти в мережі Internet декілька руханок. На їх базі розробити власну. Зняти відео виконання вами руханки. Обробити відео за допомогою спецефектів та викласти у соціальні мережі або You Tube
СК 05	Здатність до проектування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти, зокрема й з особливими освітніми потребами.	Обрати та розрахувати кількість потрібного фізкультурного інвентаря на 25 учнів для організації рухової години. Розробити комплекс гімнастики до уроків з включенням реабілітаційних вправ для дітей з особливими потребами.
СК 11	Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.	Продемонструвати навички з надання першої допомоги при отриманні спортивних травм опорно-рухового апарату. Визначити шляхи виходу з можливих конфліктів, які виникли під час організації та проведення фізкультурних заходів

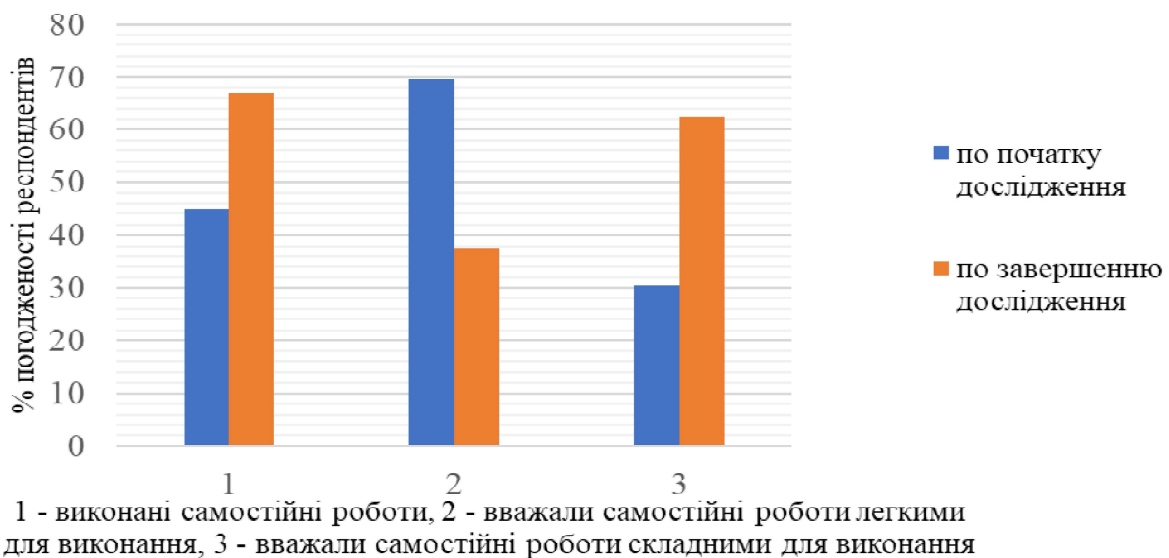

Рис.1. Виконання самостійних робіт здобувачами вищої освіти у різні періоди педагогічного експерименту та суб'єктивна оцінка складності цих завдань

Список використаної літератури

1. Браніцька Т.Р. Максимчук Б.А., Демченко І.І., Височан Л.М., Малияр О.І., Жаровська О.П., Семко М.І., Максимчук І.А. Професійні чинники підготовки вчителя початкової школи до організації спортивно-масової роботи. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. 2020. Вип.2 (122). С.20–26.
2. Пашенко Д. І. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до гуманістичного виховання учнів. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук. Київ, 2006. 37 с.
3. Замрозевич-Шадрина С.Р. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до викладання шкільного курсу «Фізична культура». Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. 2016. Вип. 27. С.52–55.
4. Ващенко О.М. Методичний супровід фізкультурно-оздоровчої діяльності сучасного вчителя початкової школи. Нові стратегії розвитку початкової освіти в умовах євроінтеграції: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції з міжнародною участю. 16 травня 2018. Івано-Франківськ: Кушнір Г.М. 2018. С.201–204.
5. Мудрик С. Стан обізнаності вчителів початкових класів у галузі фізичної культури. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: збірник наукових праць. 2011. №3 (15). С.23–25.
6. Дрозд І.В. Аспекти підготовки вчителів початкових класів до оздоровчо-спортивної роботи з молодшими школярами. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2009. № 8. С.52–54.
7. Олійник А.П., Коваль Н.М. Значення дослідницької діяльності в процесі формування професійних компетентностей майбутнього вчителя початкової освіти для роботи в новій українській школі. Розвиток професійної освіти регіону: інновації та перспективи. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м.Запоріжжя, 21 квітня 2022 року). Запоріжжя: НМЦ ПТО у Запорізькій області, 2022. С.200–203.
8. Кулешова В.В. Використання системи пошуково-дослідницьких завдань у процесі професійної підготовки фахівців інженерно-педагогічного профілю. Гуманізація навчально-виховного процесу. 2006. Випуск 33. С.46–52.
9. Червонецький В.В. Реалізація діяльнісного компоненту змісту екологічної освіти в школах країн євроатлантичного регіону: проблеми теорії і практики. Гуманізація навчально-виховного процесу. 2006. Випуск 33. С.136–145.

References

1. Branitska, T.R. Maksymchuk, B.A., Demchenko, I.I., Vysochan, L.M., Maliar, O.I., Zharovska, O.P., Semko, M.I. & Maksymchuk, I.A. (2020). Profesiini chynnyky pidhotovky vchytelia pochatkovoї shkoly do orhanizatsii sportyvno-masovoї roboty [Professional factors of primary school teacher training for the organization of sports and mass work]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P.Drahomanova*, 2 (122), 20–26. [in Ukrainian]
2. Pashchenko, D.I. (2006). *Formuvannia hotovnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv do humanistychnoho vykhovannia uchniv* [Formation of readiness of future primary school teachers for humanistic education of students]. Unpublished master thesis. NPU imeni M.P.Drahomanova. [in Ukrainian]
3. Zamrozevych-Shadrina, S.R. (2016). Pidhotovka maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv do vykladannia shkilnoho kursu «Fizychna kultura» [Preparation of future primary school teachers for teaching the school course "Physical Culture"]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P.Drahomanova, Serii 16 : Tvorchia osobystist uchytelia: problemy teorii i praktyky*, 27, 52–55. [in Ukrainian]
4. Vashchenko, O.M. (2018). *Metodychnyi suprovod fizkulturno-ozdorovchoї diialnosti suchasnoho vchytelia pochatkovoї shkoly* [Methodical support of physical culture and health activities of a modern primary school teacher]. *Novi stratehii rozvytku pochatkovoї osvity v umovakh yevrointehratsii – Proceedings of All-Ukrainian scientific-practical on-line conference* (pp.201-204). Precarpathian National University named after V.Stefanyk. [in Ukrainian]
5. Mudryk, S. (2011). Stan obiznanosti vchyteliv pochatkovykh klasiv u haluzi fizychnoi kultury [The state of awareness of primary school teachers in the field of physical education]. *Fizychne vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi : zbirnyk naukovykh prats*, 3 (15), 23-25. [in Ukrainian]
6. Drozd, I. V. (2009). *Aspekty pidhotovky vchyteliv pochatkovykh klasiv do ozdorovcho-sportyvnoi roboty z molodshymy shkoliaramy* [Aspects of training primary school teachers for health and sports work with younger schoolchildren]. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 8, 52–54. [in Ukrainian]
7. Oliinyk, A.P. & Koval, N.M. (2022). *Znachennia doslidnytskoi diialnosti v protsesi formuvannia profesiinykh kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovoї osvity dlia roboty v novii ukrainiskii shkoli* [The importance of research activity in the process of forming the professional competencies of the future primary education teacher for work in a new Ukrainian school]. *Rozvytok profesiinoї osvity rehionu: innovatsii ta perspektyvy – Proceedings of All-Ukrainian scientific-practical conference* (pp.200-203). Scientific and methodological center of vocational education in Zaporizhzhia region. [in Ukrainian]
8. Kulieshova, V.V. (2006). *Vykorystannia systemy poshukovo-doslidnytskykh zavdan u protsesi profesiinoї pidhotovky fakhivtsiv inzhenerno-pedahohichnoho profilu* [Use of the system of search and research tasks in the process of professional training of specialists in the engineering and pedagogical profile]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu*, 33, 46–52. [in Ukrainian]
9. Chervonetskyi, V.V. (2006). *Realizatsiia diialnisnoho komponentu zmistu ekolohichnoi osvity v shkolakh krain yevroatlantychnoho rehionu: problemy teorii i praktyky* [Implementation of the activity component of the content of environmental education in schools of the countries of the Euro-Atlantic region: problems of theory and practice]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu*, 33, 136–145. [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 27.03.2023 р.
Стаття прийнята до друку 02.04.2023 р.

Nesen Olena

Candidate of Physical Education and Sport, Associate Professor
Department of Theory, Methods and Practice of Physical Education
H.S.Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

Kozlov Andrii

Senior Lecturer
Department of Theory, Methods and Practice of Physical Education
H.S.Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

Spuziak Viktoriia

Senior Lecturer
Department of Theory, Methods and Practice of Physical Education
H.S.Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

**INCREASING THE INTEREST OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN
PERFORMING INDEPENDENT WORK DURING STUDIES AT INSTITUTIONS OF HIGHER
EDUCATION**

Abstract. The insufficient level of awareness of primary school teachers in the field of physical education requires revision and correction of the content of educational and work programs for training students of the relevant specialty and the use of new methodological techniques in their implementation in practice. The purpose of the study was to consider the methods of increasing the interest of future primary school teachers in performing independent work on the subject "Physical culture with teaching methods" through a competency-based approach to the formation of such tasks. Research methods applied: analysis of scientific and methodical literature, survey of education seekers regarding the difficulty and interest in performing the proposed independent tasks, pedagogical experiment, methods of mathematical statistics. 160 higher education students of the Faculty of Primary Education of H.S.Skovoroda KhNPU participated in the study: 82 students made up the control group and 78 - the experimental group. The pedagogical experiment was conducted in the period from September 2021 to April 2023. At the first stage of the research, a survey of applicants was conducted regarding the difficulty and interest in performing independent tasks. The formative experiment consisted of the correction of the educational and work programs of the discipline "Physical culture with teaching methods" in relation to changing the nature of independent tasks from descriptive and ascertaining to creative ones with the mandatory implementation of the obtained products (results) and their introduction into the educational process of students of the I bachelor's level of higher education 4th year of education. After conducting the formative stage of the pedagogical experiment, we once again conducted a survey of students about the complexity of independent tasks and interest in their performance. The change of students' independent work to a creative one with the realization of finished products in practical activities increased the interest of applicants in performing such tasks, despite the fact that, in their opinion, they have become more difficult.

Key words: physical education, teacher, primary school, education applicant, competence.